

EGY ISMERETLEN MAGYAR CODEX NYOMAI.

Volf György a Lobkowitz-codexhez írt soraiban* többek közt a következőképen szól: «Több darabja a codexnek más régi irott nyelvemlékünkben is megvan; így «zent Bonaventura kőnve az tekeletes eletrvl» a Weszprémi Codexben, «zent elekeznek zentsleges elete» a Peer, Érdy, Tihanyi, Kazinczy Codexben, «embernek három ffew ellenfege» és «a halálrul» a Bod Codexben, imádságainak legtöbbje a Peer, Winkler, Gyöngyösi, Thewrewk, Gömör, Teleki, Pozsonyi Codexben».

Az itt elősorolt adatok azonban, épen nem tarthatnak számot a teljességre. A derék tudós figyelmét egy egész csoport jelenség kerülte meg, talán épen olyan, mely a magyar codex-írásra igen jellemző.

A Lobkowitz-codexnek 38—48. lapjain levő elmélkedés «az halálnac: meg: emlekezetiről» megvan a Debreczeni codexnek 238—246. lapjain, s hasonlókép a Lobkowitz-codexnek 49—51. lapjain olvasható példa az «igön zep abrazv leianzó»-ról is odakerült a Debreczeni codex 249—250. lapjára, noha itt aztán — egy levél hiányozván a codexből — csonkán maradt.

A Lobkowitz-codexnek 61—76. ll. található Imitatio-részlet «az Iteletrvl es. az binölökrvl: minemv. kenockal. kenzattatnak» egyazon a Debreczeni codexnek 275—283. ll. álló «Iras»-sal «az Iteletrel es az bineseknec ó kennocrvl». A Lobkowitz-codexben e darabot követő oktatások és példák a Debreczeni codexben hiányoznak ugyan; de ismét a Lobkowitz-codexben a 86—94. lapokon levő «iras» «az lelky. megvigasztalafrol» nem egyéb, mint a Debreczeni codex 283—291. ll. olvasható oktatás «az Lelki naiafkodafrvl. es a habo-rofagocnac elzevedeferel.»

Épen így a Lobkowitz-codexnek 111—121. lapjain szent Bonaventura művéből — «De perfectione vitæ, ad sorores» — van egy részlet. A Debreczeni codexnek 231. lapján csonkán induló darab, mely a 236. lapon végződik, ugyanezen

* Nyelvemlék-tár XIV. k. XIV 1.

részletnek a fordítása, megtoldva egy, szent Ferenczről szóló példával, mely másutt (60—61. l.) a Lobkowitz-codexben szintén előtalálkozik.

Tovább menve: a Lobkowitz-codexnek 122—123. ll. levő részlet — ugyancsak Bonaventura művéből — «az zent Alazatossagrvl» — nem ismeretlen a Debreczeni codexben sem, s megtalálható a 251—264. lapokon.

Vége a Lobkowitz-codexnek 153—174. ll. «Oluaftatic az iras: zent: Bonauentura: at'iannac kónveböl: az cristus: iefufnak: kenzevedefenec: meg: gondolafarvl», s ez megint azonos a Debreczeni codex 305—326. ll. álló csonka elmélikedéssel.

E tényeknek bizonyos ismert dolgok különös érdekességet kölcsönöznek.

Tudva való, hogy a Debreczeni codex hat kéz munkáját egyesíti, még pedig úgy, hogy

- az I. kézre az 1—228. ll.,
- a II. « a 229—326. ll.,
- a III. « a 327—490. ll.,
- a IV. « a 491—557. ll.,
- az V. « az 559—624. ll.,
- a VI. « a 625—631. ll.

írása esik.

Ezzel szemben a Lobkowitz-codex három kéznek a munkája, még pedig úgy, hogy

- az I. kézre az 1—30. ll.,
- a II. « a 31—174. ll.,
- a III. « a 175—184. ll., s ismét
- az I. « a 185—220. ll.,
- a III. « a 221—264. ll., majd újra
- az I. « a 265—352. ll.

írása számítandó.

Már most mindenki észreveheti, hogy a megjelölt azonos részletek a Debreczeni és a Lobkowitz-codexben, amabban a 229—326., ebben a 31—174. lapokra esnek, vagyis a II. számú kezeknek munkái. E szembeszökő dolgot még felötlőbbé teszi aztán, hogy a Lobkowitz-codex utolsó szakaszának — a 265—352. l. — szintén van egy megfelelő codexe, a kis Bod-codex, mely jóformán szóról-szóra való mása e résznek.

Ily jelenségek nyomán «a priori» talán nem látszik valószínűtlennek, hogy e codex-részletek ismeretlen összeírói vagy egymás műve után dolgoztak, vagy közös archetypussal, vagy végre közös magyar ős-szövegnek másolataival éltek.

A dologra igazi fényt csak a részletesebb összehasonlítások áraszthatnak, legyenek azok akár külső, akár belső természetűek.

Első sorban nem érdektelen tudni a Lobkowitz-codex II. kezének (31—174. ll.) azon részleteit, melyeknek megfelelői a Debreczeni codexben hiányoznak. Ilyen a Lobkowitz-codexnek 31—37. lapja, mely az *Imitatio Christi* I. fej. 1—3. versének (Lobk. 31—32. l.), továbbá ugyanazon hely 3—5. versének fordítását tartalmazza (35—37. l.); ilyenek:

a 48—49. lapon: a példa az egyszeri gazdag emberről;
az 52—59. l.: az *Imit. Chr. I. k. 22. fej. 1—7. v.* fordításával;

a 65—68. l.: egy önkényesen beszúrt helylyel;

a 76—86. l.: beszótt elmélkedéssel és példákkal;

a 95—103. l.: az *Imit. Chr. III. k. 3. fej. 1—7. v.* fordításával;

a 104—110. l.: az *Imit. Chr. III. k. 6. fej. 1—5. v.* fordításával;

a 111. l.: a másoló ajánló levelével, s végül

a 136—153. l.: Bonaventura munkájából vett részletekkel.

Viszont a Debreczeni codexnek II. részéből (229—326. l.) a következő részek nem fordulnak elő a Lobkowitz-codexben:

a 229—230. l.: az egyszeri leány példájával;

a 265—274. l.: asszonyunk Máriának ő életéről;

a 292—296. l.: az *Imit. Chr. II. k. 10. fej.* fordításával;

a 297—304. l.: egy példával.

E külső adatok tanúsága szerint a Debreczeni codex a Lobkowitz-codexnek Kempis-tartalmából négy egész fejezetet nélkülöz s annak Bonaventura-féle három szakaszából is csak kettőt mutat fel.

Bajos volna azonban ebből azt következtetni, hogy a Debreczeni codex II. számú írója egyszerűen a Lobkowitz-codexnek II. számú íróját compilálja. A Debreczeni codex II. számú írójának oly Kempis-fejezete is van, melyet a Lobkowitz-codexben nem olvashatott. Hozzájárul ehhez még egy jelenség, melyet azonnal körvonalozni kell.

A Lobkowitz-codexnek 61—86. lapján levő *Imitatio Christi*-részlet megvan a Debreczeni codexnek 275—283. ll.

is. Figyelemre méltó azonban, hogy a Lobkowitz-codex az eredetinek — Lib. I. cap. 24. — 4. versében a következő szavakig eljutván: «Ibi superbi omni confusione replebuntur et avari miserrima egestate arctabuntur», «Mert oth az az pokolba az kevelioek mindön nemv zydalmaffágál be thelie-födneec. es az főfvenók nag legensegre foritatnac» (65. l.), — három oldalnyi kitérést teszen s csak a 69. lapon kerül vissza eredetijéhez. E kitérés a Debreczeni codexnek megfelelő helyén teljességgel hiányzik.

Hasonlóképen a 69. lapon a Lobkowitz-codex írója e szavakat szúrja be a magáéból: «No azért vedd eszödben magadat, mert parasztul is szokták mondanía: Bódog embör, ki másen tanul», s ezeket újra hiába keressük a Debreczeni codex 278. lapján.

Ismét: a Lobkowitz-codex a 77. laptól kezdve elmélkedéssel és példákkal bővíti fejezetét; a Debreczeni codex végező ott, hol az eredetinek vége van.

A példákat nem szükség tovább szedegetni. A Debreczeni codex II. számú írója bizonyára nem egyszerű compilator a Lobkowitz-codex II. kezének. Kettő lehetséges csupán, vagy az, hogy a Lobkowitz-codex II. kezének munkája mellett az eredeti latin szöveget is kezében tartotta, vagy, ha ez nem áll, oly magyar szövegnek volt birtokában, mely a Lobkowitz II. szövegével testvér, vagy épen ennek is archetypusa volt.

A kérdést ismét csak a kérdéses codexek szemügyre vétele dönti el.

Tagadhatlanúl a Debreczeni codexnek II. számú írója többször hű marad az Imitatio Christi eredeti szövegéhez, a hol a Lobkowitz-codex II. keze egyetmást beszúrogat; azonban más alkalommal történik amannál is bővítés. Sőt a 249—250. lapon az Imitatio fejezetéhez odafűzi az egyszere *«igön szép ábrázú leányzóról» készített példát is, mely a Lobkowitz-codexben a megfelelő helyen olvasható.* És bizonyára nem szabad elhanyagolni a két codex-részlet tartalmának egyezését sem. Az, hogy az Imitatio Christi és Bonaventura, s ezekből is az egyazon részletek kerüljenek össze két írónak kis terjedelmű munkáiba, szintén nem igen mondható a véletlen játékának; itt egyik író a másik után dolgozik — a mi jelen

esetben ki van zárva, — vagy közös, legfeljebb rokon forrásokból merítenek.

Aprólékosabb összevetések a tárgyalt részletekre nézve bizonyossá teszik ez állítást. A gyakori eltérésekkel, mint megannyi egyedi sajátosságokkal szemben épen nem hiányoznak azokban a közös apróbb vonások sem, a közel rokonságnak jegyei.

Mindjárt az Imit. Christi I. k. 23. fejezetének bekezdése a legcsattanósabb bizonyítékok egyikét szolgáltatja e részben. Sem a Lobkowitz-, sem a Debreczeni codex írója nem ragaszkodik itt mindenestül az eredetihez: mindegyik bevezetéssel látja el fordítását a halál keserűségéről és hatalmáról, a miknek az eredetiben semmi nyoma. De másrésről a két magyar codex toldaléka igen is szembeszökőleg egyezik. Az Imit. Christi említett fejezetének kezdete ez: «*Valde cito erit tecum hic factum*»; a Debreczeni codex így szól: «*Ó halál, mely igen keserű a te megemléközeted; mert bizonyával soha nem volt, sem leszen oly erős, kinek által ne kelljen menni az te kapudon. No azért, szerető atyámfia, bizon igen hamar leszen te veled ez dolog.*» — A Lobkowitz-codex pedig a következőket mondja: «*Ó halál, mely igön keserű a te megemléközeted. Mert nem volt oly erős, sem leszön, hogy kinek által ne kelljön menni a te kapudon. Azért igön hamar leszön te veled e tétemény avagy ez dolog, azaz a halál.*»

Egyéb jelenségek összemérésére érdekes alkalmakat nyújthatnak a következő példák:

Imitatio Christi.

Valde cito erit tecum hic factum; vide aliter, quomodo te habes: hodie homo est et cras non comperet. Cum autem sublatus fuerit ab oculis, etiam cito transit a mente. O hebetudo et duritia cordis humani, quod solum presentia meditatur, et futura non magis prævitet! Sic te in omni facto et cogitatu deberes tenere,

Lobkowitz-codex.

Azért igön hamar leszön te veled e tétemény avagy ez dolog, az az a halál; lássad azért, miképpen vallod te magadat. Imma embör vagyon és holnap nem tetszik, nem jelönik. Mikoron kedig a halálnak meg gondolatja- emléközeti embörnek szömei elől elvetetendik, az elmeből is hamar elme gyön. Ó azért emböri szívnek

Debreczeni codex.

Bizon igen hamar leszen te veled ez dolog; lássad azért, miképpen vallod avagy tartod te magadat; mert ime, imma ember vagyon és holnap nem jelönik. Mikoron kedig elvetetendik az szömnnek előle, az elméből is hamar kimegyen. Ó azért az emberi szívnek vaksága és tompasága, hogy csak ez jelenlőkat gondolja és az

Imitatio Christi.

quasi statim esses moriturus. (I. k. 23. f. r. v.)

Cum mane fuerit, puta te ad vesperum non perventurum. Vespere autem facto mane non audeas tibi polliceri. Semper ergo paratus esto et taliter vive, ut nunquam imparatum te mors inveniat. Multi subito et improvise moriuntur. Nam hora, qua non putatur, Filius hominis venturus est. Quando illa extrema hora venerit, multum aliter sentire incipies de tota via tua præterita. (II. k. 23. fej. 3. v.)

In omnibus rebus respice finem, et qualiter ante districtum stabis iudicem, cui nihil est occultum; qui muneribus non placatur, nec excusationes recipit, sed quod iustum est, iudicabit. O miserime et insipiens peccator, quid respondebis Deo, quia mala tua scienti; quia interdu formidas vultum hominis irati? Ut quid non provides tibi in diem iudicii, quando nemo poterit per alium excusari vel defendi, sed unusquisque sufficiens

Lobkowitz-codex.

vaksága és kemény volta! hogy csak ez elmulandó-rul gondolkodik és az jövődökhöz inkább nem lát. Akképen kellene temagadat tartanod mindön gondolatodba és tétéményökhben, oly mint ezönlélönd volnál meghalandó.

Mikoron *hollal* lejend, gondolkodjad te magadat estvére nem jutnod. Estve kedig lévén, a második napot, azaz a *reggelt* ne merészködjél te magadnak igérnöd avagy fogadnod. Mindön koron azért kész légy és akképen élj, hogy soha tégödet az halál késztelessnek ne leljön. Mert igen sokak egy szömpillantásba ez világból kimúlnak-meghálnak. Mert az órába, kibe nem alíttatnék, embörnek, *azaz szüz Máriának*, fia eljövendő. És mikoron az utósó óra eljövend, igön kezdesz gondolkodnia mind a te teljes elmulandó életidről.

Minden nemü tétéményödbbe és mivelködetödbben az véget megtekintsed és nézjed és miképen az szoros ítélöbörönak elötte állasz, kinek semmi elnincsen titkoltatván; ki ajándékokkal meg nem engeszteltetik, sem magamentésöket nem veszön, de a mi igaz, azt ítéli. Ó nyavalyás hitt binös, mit felelsz-mondasz az úr istennek, mindön gonosságidat tudónak, ki némikoron rettegöd és félöd az megharagudt embörnek szömélyét és orczá-

Debreczeni codex.

jövendökhöz inkább nem lát. Vaj bizonyával atyám-fia, úgy kellene temagadat tartanod minden te gondolatodba és tétéményökhbe, oly mint ezen meghalandó volnál.

Mikoron azért *reggel* lejend, alíhad, hogy estvét nem éröd, estve kegyig lévén, ne merészködjél te magadnak az *hollali* napot igérnöd. No azért mindenkoron kész légy és az képen élj, hogy soha tégödet az halál késztelessnek ne leljön. Mert igen soka(k) hertelessen meghálnak. Mert az órába, kibe nem alíttatnék, embernek fia eljövendő. Mikoron azért az utósó óra eljövend, igen kezdesz más képen értened mind az te teljes-elmúlt életidről.

Minden te dolgaidba és tétéményeidben az véget megnézjed és gondoljad, miképen állasz az szoros-ítélöbörön elötte, kinek semmi nincsen elenyésztetvén, és titkoltatván; ki ajándékokkal meg nem engeszteltetik, sem magamentésöket nem veszön, de a mi igaz, azt ítéli. Ó szegény nyavalyás hit(t) binös. [NyT: *bizös*], mit felelsz az ur istennek, minden te gonosságidat jól tudónak, ki lám némikoron félöd az megharagudt embernek orczáját? No-

Imitatio Christi.

onus erit sibi ipsi? Nunc labor tuus est fructuosus, fetus acceptabilis, gemitus exaudibilis, dolor satisfactorius et purgativus. (I. k. 24. fejt. I. v.)

Lobkowitz-codex.

ját? Mire tehát, hogy nem látsz, nem gondolsz magaddal az ítélet napjának előtte, mikoron senki egyébnek miatta meg nem mentethetik, sem meg nem oltalmaztathatik de kiki mind elég teröh léssen ő magának? Mastan a te jóságban való mu(n)kád gyümölcsös és használatos, az te könyhullatásod és sírásod kellemetös az áldott istennek előtte és az te fohászokodásid meghallgatandók és az te bűneidről való bánkódásod - keserűségöd megtisztító és elégtévő.

Debreczeni codex.

tehát mire hogy nem látsz, nem gondolsz magaddal az ítélet napjának előtte, mikoron másnak miatta senki meg nem oltalmaztathatik, sem meg nem mentethetik, de inkább kiki mind elég teröh leszen önnönmagának? Ó én szerető atyámfia, mastan a te munkád használatos, a te siralmad foganatos, a te fohászokodásod az ur istenhöz meghallgatandó, a te bűneidről való keserűségöd mastan a te lelködnek megtisztítója.

Regnum Dei intra vos est, dicit Dominus. Converte te ex toto corde ad Dominum et relinque hunc miserum mundum et inveniet anima tua requiem. Disce exteriora contemnere et ad interiora te dare, et videbis regnum Dei in te venire. Est enim regnum Dei pax et gaudium in Spiritu sancto, quod non datur impiis. Veniet ad te Christus, ostendens tibi consolationem suam, si dignam illi ab intus paraveris mansionem. (II. k. I. fejt. I. v.)

Ügymonda az áldott Jézus ez emböri nemzetnek, mondván: Istennek országa tibennetök vagy. No azért teröhed avagy fordóhad temagadat mind te teljes szíved szerént az úr istenhöz és hadd el ez nyavalyás gyarló velágot és lel az te lelköd nyugodalmat. Tanulj és igyeközzél ez velágiakat megutálnod és az lelkiekre magadat adnod és meglátod istennek országát te reád szállania. Mert az áldott istennek ő szent országa békeség és vigaság szentlélökben, ki nem adattatik az kegyötlenöknek és rágalmazóknak. Eljő tehozzád az Krisztus Jézus, megmutatván teneköd az ő megvigasztalását, hogyha belül a te lelködben méltó avagy kellemetös lakodalmat szörzendesz ő neki.

Az ur istennek országá tiközöttetek vagy, mondja az áldott ur isten. No azért térötsed te magadat mind te teljes szíveddel az ur istenhöz és hagyjad el, utáljad meg ez nyavalyás gyarló velágot és bizonyával lel a te lelköd nyugodalmat. Tanulj minden ezvilági kívánságokat megutálni és az lelki jó mivelkedetökre te magadat adnia, és kétség nélkül meglátod istennek országát te rejád szállania. Az ur istennek kedig országa békeség és öröm szentlélökbe, ki nem adatik az kegyötlenöknek, Eljő az áldott Krisztus Jézus, atyámfia, tehozzád, megmutatván teneköd az ő megvigasztalását, hogy ha méltó való lakodalmat szörzendesz ő neki belül a te lelködbe.

Imitatio Christi.

Sustine cum Christo et pro Christo, si vis regnare cum Christo.

Si semel perfecte introisses in interiora Jesu, et modicum de ardenti amore eius sapiisses, tunc de proprio commodo vel incommodo nihil curares, sed magis de opprobrio illato gauderes; quia amor Jesu facit hominem se ipsum contemnere. Amator Jesu et veritatis et verus internus et liber ab affectionibus inordinatis, potest se ad Deum libere convertere et elevare se supra se ipsum in spiritu ac fructive quiescere. Cui sapiunt omnia, prout sunt, non ut dicuntur aut aestimantur, hic vere sapiens est et doctus a Deo magis, quam ab hominibus. Qui ab intra scit ambulare et modicum ab extra res ponderare, non requirit loca, nec exspectat tempora ad habenda devota exercitia. Homo internus cito se recolligit, quia nunquam se totum ad exteriora effundit. Non illi obest labor exterior aut occupatio ad tempus necessaria, sed sicut res eveniunt, sic se illis accommodat. Qui intus bene dispositus est et ordinatus, non curat mirabiles et perversos hominum gestus. Tantum homo impeditur et distrahitur, quantum sibi res

Lobkowitz-codex.

Szenvedjed azért az háborúságokat az áldott Jézusért, ha akarsz ő vele országlanod. *Mert bizonyával nagy sok háborúságoknak miatta szükségünkünk bemennünk menyneknek országába. Azért mondja az szent Bernát:* vajha, úgymond, csak egyszer az áldott Jézus Krisztusnak belsőiben bementél volna és valami keveset az ő buzgó szeretetiben érzőtél avagy kóstoltál volna, tehát semmi nemű rajtad tett boszúsággal nem gondolnál, []. Mert az Jézusnak szereteti teszi embört ő magát megutálni [].

És továbbá még úgymond: valaki az ő lelkébe jól meg lejend szöröztetvén, nem igön sokat gondol emböröknek csodálatos és visszavivő járások-

Debreczeni codex.

No azért szerető atyámfia, szenvedj te az Krisztussal egyetembe és az ő szeretetiért szenvedj háborúságot, hogyha ő vele egyetembe akarsz országlania.

De vajha csak egyszer bementél volna tökéletes-séggel az áldott Jézusnak ő belsőjébe és az ő felgerjedött nagy buzgóságos szeretetibe valami keveset érzettél volna, tehát bizonyával nem igen sokat gondolnál a te tulajdon kellemetességgeddel, avagy hogy embe-rektől megutáltatol, de inkább a te rajtad tett boszúságon vigadnál. Mert az áldott Jézusnak ő bizony szeretete teszi, hogy ember önönmagát bizonynyal megutálja. Mert az édes Jézusnak bizony szeretője és az tekéletes lelki ember, és ki mindennemű szertelen szeretettől lejend elszakasztatván, ez szabadot térítheti ő magát az áldott istenhez és ő benne édeskedhetik úgy annyira, hogy lélekbe fölemelkedhetik önnön magának fölötte. Mely lelki embernek ízesek mindenek, miképen vagnak, nem miképen mondattatnak avagy állíttatnak ez velági emberektől, ó mely igen bölcs ember ez! és inkább az ur istentől taníttatott meg, hogynem mint emberektől. Ki belül az lelkiekbe tud járnia és keveset gondolnia ez velági elmulandó hitvánsá-

Imitatio Christi.

attrahit. (II. k. 1. fej.
5-7. v.)

Lobkowitz-codex.

kal. Mert annyira bántatik és vontatik embör, mennyire ő neki az állat vontatik, azaz kívántatik.*

Debreczeni codex.

gokkal, no bizonyával nem keres ez féle ember helyöket avagy időket nem vár az ajtatos imádásoknak avagy dolgoknak tevésére. Mert az lelki ember igen hamar egybegyűjti ömagát, az az ő érzékenységit, mire, mert soha ömagát mindenestel fogván ez velági hitvány kívánságokra ki nem önti. No nem bántja meg, sem meg nem háborítja őtet ez ily lelki embert az községnek ő munkája, ki ideiglen szükséges, és valami ő neki parancsoltatik az ő fejedelmétel, minden(t) nagy alázatossággal megtészen. És valamely ember jól meg lezend szerzettvén az ő lelkébe, no nem igen sokat gondol az fellelt embereknek ő szeretlenjárásokkal Mert ember annyira bántatik meg, mennyire ő neki az állat, a kít kíván, inkább szerettetik.

Nem maradhat végül számbavétel nélkül a Debreczeni codexnek 305. lapján kezdődő csonka szöveg sem, a melynek bevezetését a Lobkowitz-codexnek megfelelő darabjában lehet olvasni. E sorok elmékedést foglalnak magukban Krisztus kínszenvedéséről.

Lobkowitz-codex.

Valaki kívánja az malasztnak vízét, ajtatosságnak, könyhullatásoknak vízét, ez merítsen idvezítőnek kútfejéből, az az a Krisztus Jézusnak őt mély sebeitől. Járulj azért te, Krisztusnak ajtatos, az te lábaidnak kívánságival az megsebösült Jézushoz, az töviskoronával megkoronáztatott Jézushoz, az ma-

* A Lobkowitz-codex írója az *Imitatio Christi* szerzőjének szent Bernátot tartja, mint ezt a II. kéz első *Imitatio*-darabjának címe is elárúlja «Vrnac: Neuebe: Kezdetic: Az aytatos: zent: Bernardnac. könué ez: vilagnac: meg: vtlasarol: es Cristosnac: köueteservl: ekkeppen.» A kezdődő szakasz pedig az *Imit. Christi* I. k. 1. fej. 1. v. — Hasonló fajta dolgok találkoznak a Debreczeni codexben is.

Lobkowitz-codex.

gas keresztfára *felfeszített* Jézushoz és az bódogságos szent Tamás apastallal nemcsak nézjed az ő szent kezeibe az kemény vas szegeket, nemcsak bocássad bé a te kezeidet az édes Jézusnak oldalába: de mindenöstül fogva menj bé az áldott Jézusnak oldalának ajtóján, mind az ő szíveiglen és ott az megfeszültnek buzgóságos szeretetivel megszegeztetvén, szív szerént való belső szeretetnek képével által üttetvén, belső könyörületességgel megsebüsültetvén, semmit egyebe(t) ne keress, semmit egyebet ne kívánj, semmibe egyébbe ne akarj megvigasztaltatnia, hanem hogy te is az édes Krisztus Jézussal az keresztfán meghalhass. És tahát akkoron az szent Pál apastallal felkajáts, mondván: az áldott Krisztussal feszítetem az keresztfához . . .

Debreczeni codex.

. . . feszített Jézushoz és az szent Tamás Apastallal ne csak csak nézjed az ő szent kezeiben az kemény vas szegeknek helyeit, és ne csak bocássad be az te kezedet az ő oldalába, de mindenestül fogván menj be az ő oldalának kapuján az áldott Jézusnak mind ő szíveiglen és ott az megfeszültnek buzgóságos szeretetivel az Krisztushoz egyesülvén, az isteni szeretetnek szegeivel által verettetvén és ő rajta való könyörületességgel megsebüsültetvén, semmit egyebet ne keress, semmit egyebet ne kívánj és semmibe egyébbe ne akarj megvigasztaltatnia, hanem hogy te is az Krisztus Jézussal az keresztfán meghalhass és az szent Pál apastallal felkajáts, mondván: Krisztussal feszítettetek az keresztfához . . .

Ezek s hasonló más példáknek a kijelölt részekben találkozó tömege minden kétséget kizárólag mutatják, hogy *a szóban forgó két nyelvemlék-darab — legalább végelemzésben — egy magyar őszövegre utal.*

Mi volt ez őszövegnek sorsa? — legalább ma, megoldhatatlan kérdés. Annyi bizonyos, hogy a Lobkowitz-codex ferenczrendiek munkája, az a Debreczeni codex is: az őszöveget sem kereshetni másutt, mint a ferencziek szerzetében.

Ép ilyen bizonytalan a kor is, melyben az archetypus készült. A Lobkowitz-codexet minden valószínűség szerint 1514 előtt írták; a Debreczeni codexben Pelbárt-darabok is találkoznak, tehát ez sem igen lehet korábbi eredetű a XVI. század elejénél. Azonban ismét nem feltűnő-e, hogy ebben a codexben is éppen a II. kéz tulajdonosa semmit sem ír Pelbártból? — Nem vitatjuk; annyi bizonyosnak látszik, hogy a XV. század végén volt egy Imitatio- és Bonaventura-fordításunk, mely teljességre, különösen Kempis-szövegek dolgában, fenmaradt emlékeinket túlszárnyalta.

Dr. HORVÁTH CYRILL.